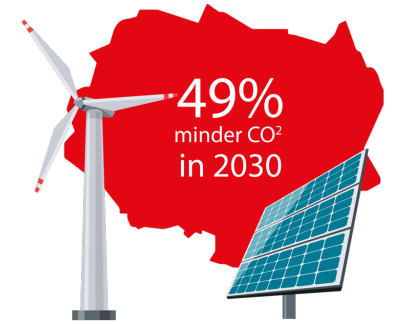


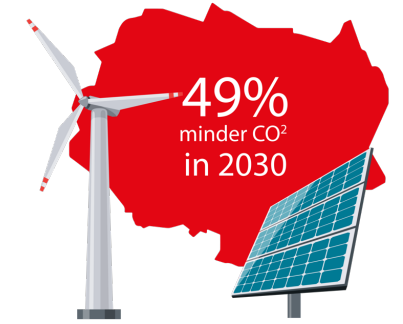
Adviezen Meedenktank

Resultaten na 2 Denkdagen



Energiestrategie
Twente

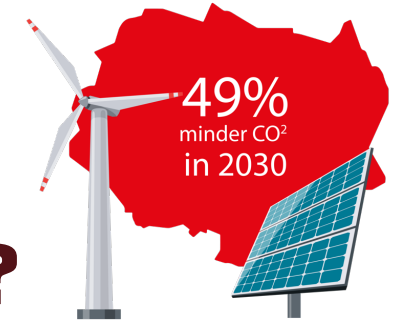
RES Twente



Hoe kwam dit advies tot stand?

- **Dag 1 (14 okt)**
 - Kennismaken, open dialoog – Gesprek op basis van vraagstukken
- **Online feedback**
 - Opbrengst van 55 concept-adviezen – Beoordeeld door meedenkers
- **Dag 2 (18 nov)**
 - Verder praten en uitwerken van de adviezen
 - Concretiseren – schrappen – aanvullen
- **'Afmakers'**





Wat zijn de resultaten na 2 Denkdagen?

- **20 adviezen op hoofdlijnen**
 - Elk advies heeft een uitgebreide toelichting / meerdere 'deel-adviezen' (die komen uit de verslagen)
 - Deze adviezen vallen binnen de opgave van de RES 2.0 en de Twentse Energie Agenda
 - Advies werkt door in concept-RES 2.0; Terugkoppeling richting Meedenktank
- **1 advies heeft een 'status aparte'**
 - Dit advies valt buiten de kaders van de RES 1.0 en wordt niet door alle leden gedeeld
 - Wel aangenomen, omdat het een belangrijke zorg/stem uit een deel van de

En nu?

- Drie blokken van 10 minuten presentatie en 15 minuten gesprek
- Wat is jullie eerste reactie? Wat gaan jullie hiermee doen?
- Hoe kunnen we deze adviezen samen verder brengen met elkaar? Meedenktank deelt vandaag met jullie de highlights van onze adviezen, maar wat hen betreft stopt het niet hier.
- BAG en meedenktank blijven aanwezig als sparringpartners. Dit zorgt voor een meer gedragen beleid.





Energiestrategie Twente

RES Twente

Meedenktank aan de slag



Adviezen Meedenktank

BLOK 1 – Communicatie & Participatie



1. Communiceer naar inwoners over de energietransitie / RES in klare taal

1. Start een campagne over de energietransitie in Twente

- Benoem de urgentie en de 'why' van de opgave

2. Leg uit wat al vaststaat en waar we naartoe gaan

3. Pas je taalgebruik en middelen aan op diverse doelgroepen

- Communiceer daarbij vanuit Twentse trots

4. Schets het toekomstbeeld voor 2050

5. Spreek heldere rollen en bevoegdheden af – en communiceer hierover



2. Communiceer naar inwoners over warmte (op wijkniveau, met voorbeelden)

- 1. Communiceer verwachtingen over het warmtenet/bronnen**
- 2. Communiceer per wijk over de plannen/verwachtingen voor inwoners**
- 3. Verbeter het imago van warmtenetten (met verhalen/goede voorbeelden)**
- 4. Ga huis-aan-huis in gesprek over aardgasvrij maken van woningen**



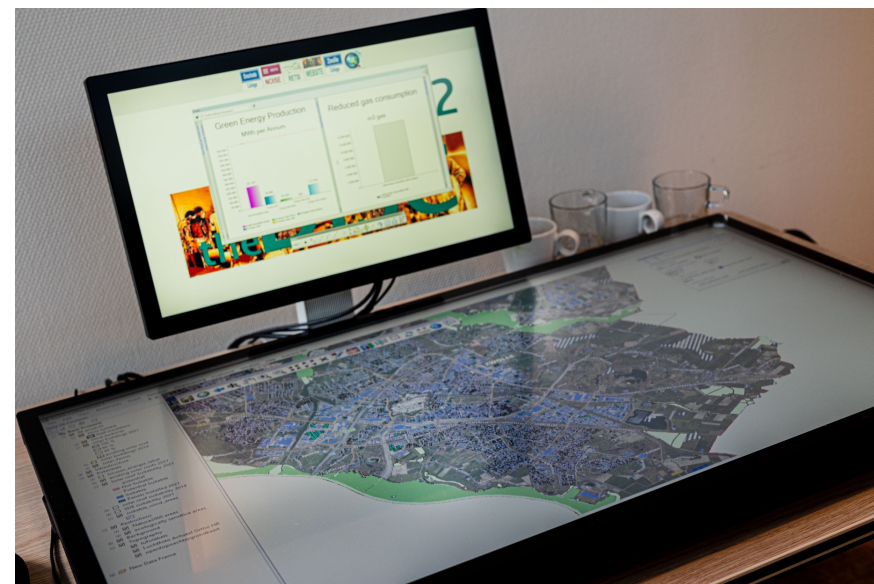
3. Communiceer naar inwoners over wind en zon (met behulp van tools)

1. Benut de bestaande tools

- Laat inwoners het effect van windmolens ervaren met visualisaties/tools
- Benut de tool van de UT waarmee je kunt zien hoeveel molens/zon je nodig hebt voor voldoende duurzame energie

2. Communiceer over acceptatie óf draagvlak

- Vaak lopen deze door elkaar, maar ze zijn niet hetzelfde.
- Maak een keuze tussen deze twee en geef duidelijk aan wat je eronder verstaat.



4. Help inwoners om duurzame keuzes te maken

1. Geef inwoners de informatie om duurzame keuzes te maken

- Voor inwoners is het moeilijk te achterhalen wat voor hun (huis) de beste optie is
- En wanneer investeringen terugverdiend zijn

2. Zet in op energiebesparing

- Help inwoners om gebruik te maken van energiefondsen / of help ze direct
- Geef gratis verduurzamingsadvies en help inwoners met actieve begeleiding



5. Organiseer participatie over de energietransitie (representatief, in dialoog met bestuurders)

- 1. Zet een representatief burgerberaad op om alle geluiden te horen**
 - Vaak hoor je alleen tegenstanders. Geef ook stille midden een stem
- 2. Voer een enquête uit onder inwoners**
 - Geef de kaders die vastliggen aan, maar laat verder de ruimte. En neem uitkomsten serieus.
- 3. Breng inwoners/belangenorganisaties en bestuurders/volksvertegenwoordigers met elkaar in gesprek**
- 4. Breng de meedenktank in gesprek met bestuurders/raadsleden**
- 5. Organiseer maandelijks een Energie Café**



6. Organiseer participatie over zoekgebieden en projecten (vanaf de start, met invloed)

1. Start participatie bij inwoners, niet bij projectontwikkelaars

- Te vaak worden inwoners aan het eind betrokken, als alles al besloten is. Draai dit om.
- Ga voor dialoog (ipv zenden/eenrichtingsverkeer)

2. Zorg dat inwoners niet alleen mogen 'meedenken', maar ook invloed hebben

- Wees duidelijk over wat al vaststaat en waarover nog ruimte is

3. Leer lessen van gebiedsprocessen uit het verleden



7. Stimuleer energiecoöperaties en Lokale Energie Initiatieven (LEI's)

1. Stel je open voor samenwerking met energiecoöperaties

- Te veel gemeenten zien nog niet de voordelen en de potentie
- Neem mensen serieus, onderschat burgers niet langer

2. Laat goede initiatieven niet langer stranden

- Help initiatieven beter met aanvragen van subsidie (juiste moment, juiste manier)
- Stel een gezamenlijke taskforce per gemeente in en richt je organisatie hierop in

3. Durf lokale initiatieven op wijkniveau bij inwoners te laten (en neem het niet over)



8. Ga voor zoveel mogelijk lokaal eigendom

1. Doe het zoveel mogelijk lokaal (bij elektriciteit én warmte)

- Minstens 50 %, maar liever meer! Zo profiteren omwonenden (lasten + lusten)
- Naast financiële participatie ook zeggenschap!

2. Maak in een vroeg stadium afspraken over lokaal eigendom (bij wind en zon)

3. Spreek af dat de opbrengsten ten goede komen van omwonenden



Adviezen Meedenktank

BLOK 2 – Energiesysteem



9. Houd bij wind rekening met voorkeuren en factoren

1. Houd bij de plaatsing van windmolens rekening met deze voorkeuren en factoren:

- Clustering: enkele molens dicht bij elkaar. Liever enkele hoge, dan meerdere lage molens
- Zoveel mogelijk combinaties van windmolens met zonneparken ter ontlasting van het net

Houd bij de plaatsing van wind op een locatie rekening met:

- Voldoende afstand tot woningen/woonwijken [afstandsnormen]
- Mogelijke schade aan ecologie (vogels, stikstof, fijnstof door slijtage)
- Mogelijke effecten op het landschap, toerisme, recreatie

2. Pas windmolens zo goed mogelijk in het Twentse landschap in

3. Plaats windmolens zoveel mogelijk bij bestaande infrastructuur



10. Stimuleer de opwek van zon met regelgeving

1. Stem gemeentelijk beleid af voor zon op grond

- Regelgeving tussen gemeenten kan verschillen: zorg voor uniformiteit in de regio [eenduidig beleid in Twente is belangrijk voor de hele transitie]
- Zorg voor logische en eenvoudige regels

2. Verplicht zonnepanelen op nieuwbouwwoningen, op bedrijfsdaken en boven parkeerterreinen

3. Zorg voor een duurzame standaard bij toekomstige woningbouw

- Nieuw te bouwen woningen (bedrijven/industrie) zouden optimaal
- duurzaam/klimaatneutraal moeten zijn. Dit gaat niet vanzelf.
- Gemeenten moeten een (aanvulling op het) bouwbesluit afspreken
- Geef huizen met zonnepanelen korting op de WOZ



11. Werk aan een oplossing voor netcongestie en stimuleer innovaties voor opslag

1. Werk actief mee aan plannen om de capaciteit van het net te vergroten

- Zorgpunt: er is onvoldoende ruimte op het net voor de invoeding van wind en zon

2. Creëer kleinschalige gemeentelijke (wijkniveau) en regionale grootschalige energie-opslag

- Zet voor kleinschalige opslag in op bijvoorbeeld zout, basalt, zonverwarmd beton enz.
- Zet voor grootschalige opslag in op waterstof om fluctuaties op te kunnen vangen
- Stel vast wat de rol van de overheid hierin zou moeten zijn

3. Stimuleer nieuwe innovaties voor batterijen en opslag (zonder opnieuw uit te vinden)



12. Breng vraag en aanbod van energie dicht bij elkaar

1. Stimuleer koppelkansen: breng opwek en vraag bij elkaar

- Kijk hoe je functies kunt combineren: bijv. een kas naast een fabriek, een zwembad naast een schaatsbaan

2. Stimuleer woningen op boerenerven, die verwarmd kunnen worden met biogas

3. Wees kritisch op nieuwe afnemers (bedrijven die veel energie nodig hebben)

- Willen we wel allerlei nieuwe bedrijven die veel elektriciteit/warmte nodig hebben?



13. Maak het regionale warmtenet toekomstbestendig en eerlijk (en maak snelheid)

1. Maak voor de warmtetransitie plannen voor de korte én lange termijn

- Biomassa, biogas en restafval zijn transitiebronnen; zorg voor flexibiliteit zodat we ook in een circulaire economie in 2050 warmte hebben

2. Voorkom monopolie-posities op het warmtenet

- Zorg voor flexibiliteit in exploitanten en leveranciers zodat marktwerking komt
- Zorg dat LEI's in positie worden gebracht

3. Zorg voor een eerlijke prijs voor warmte (true pricing)

4. Leg als gemeenten zelf warmtenet-infrastructuur aan



14. Stimuleer de ontwikkeling van kleinschalige warmteopwek/ netten

1. Stimuleer experimenten in de warmte-techniek

- Wat wordt al gedaan wat je groter zou kunnen maken? (warmtebatterijen, etc.)

2. Onderzoek de mogelijkheden voor kleine (aard)warmte-netten

- Kijk samen met de UT hoe je bestaande pilots of experimenten kunt opschalen.

3. Start een pilot voor heatpipes in Twente

4. Onderzoek warmteterugwinning uit riool- en aquathermie

5. Start een lobby voor experimenteer-gebieden: geschikt voor grote experimenten

6. Zet in op low-tech innovaties: maak nieuwe innovaties financieel mogelijk en verleen vergunningen



15. Stimuleer de opschaling van biogas

1. Ga nu aan de slag met biogas

- Ga niet wachten op nieuwe technieken, maar houd de vaart erin

2. Creëer kansen voor de opschaling van biogas/vergisting

- Pas regelgeving aan, vergemakkelijk de financiering, bijv. met
een garantstelling van de gemeente

3. Benut de huidige gasnetten voor biogas

- Biogas kan dienen als invoeding (en lost ook stikstof/mestoverschot op)

4. Verkort de vergunningsprocedure voor nieuwe energieprojecten



0. Kijk breder dan wind en zon vóór 2030

- **Status aparte!**

- Dit advies valt buiten de kaders van de RES 1.0 en wordt niet door alle leden gedeeld
- Wel opgenomen omdat het een belangrijke zorg/stem uit een deel van de samenleving is

- **Samenvatting advies**

- De nadelige effecten van windmolens zijn volgens sommige Meedenkers te groot
- Belangrijkste zorgen: effecten op het landschap en recreatie
- Hun voorkeur gaat uit naar opwek met kernenergie (buiten Twente), wind op zee en geothermie en aardwarmte



Adviezen Meedenktank

BLOK 3 - Innovatie



16. Breng technische kennis op de juiste plek

1. Zoek de verbinding met de Twentse kennisinstellingen

- Dit is de taak van de RES: verbind kennispartners (UT, Saxion, ROC) aan overheden

2. Vergroot kennis bij de gemeenten over de energietransitie en toekomstige bronnen

- Bijv. met scholingssessies of met handreiking voor ambtenaren

3. Verklein de kennisachterstand bij installateurs

- Velen zijn nog niet klaar voor de transitie. Gebrek aan tijd/mankracht. Dit leidt tot verschillende of verkeerde adviezen

4. Deel ook kennis over de energiecoaches-aanpak



ROC van
twente

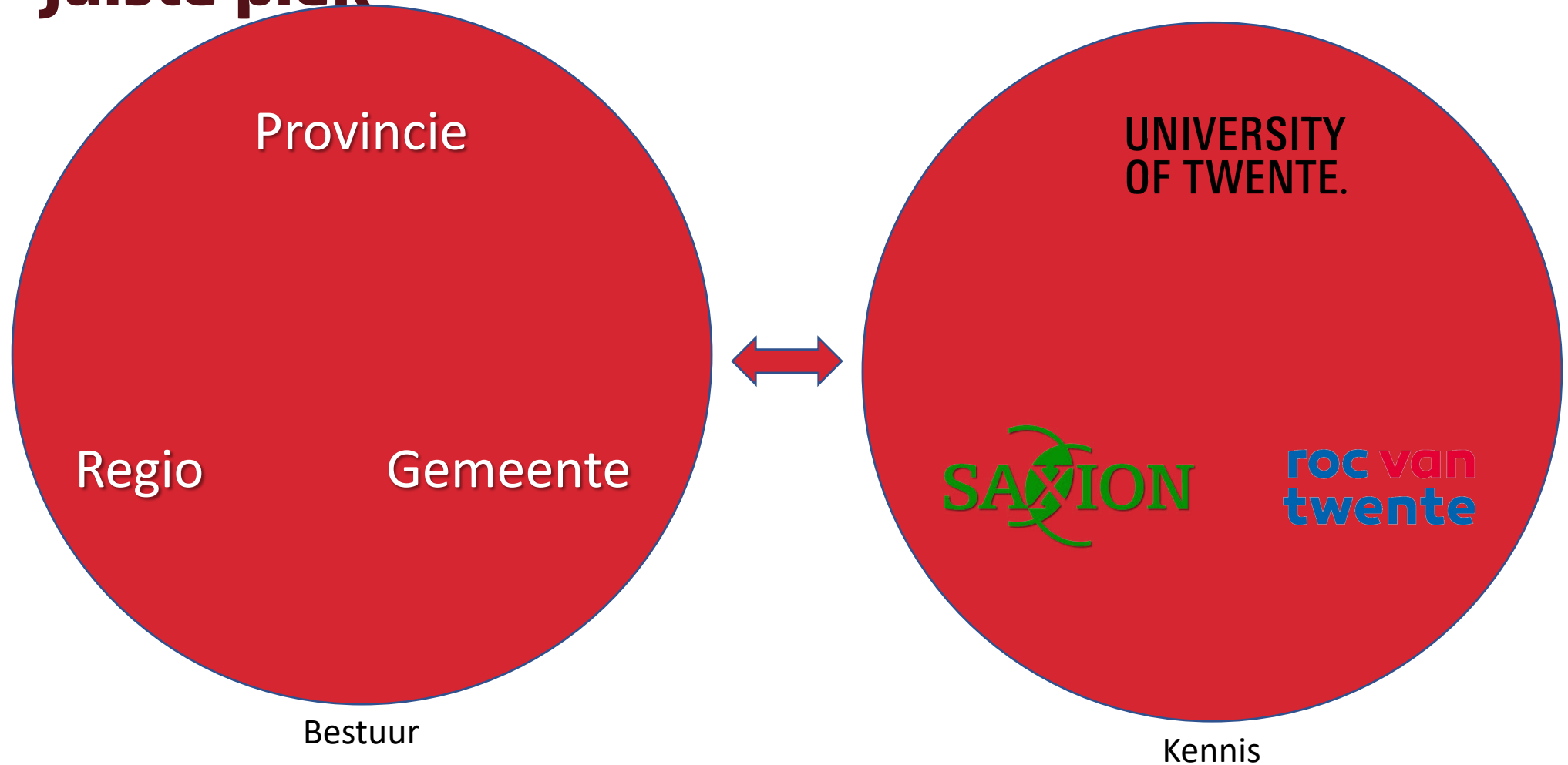


SAXION
UNIVERSITY OF
APPLIED SCIENCES

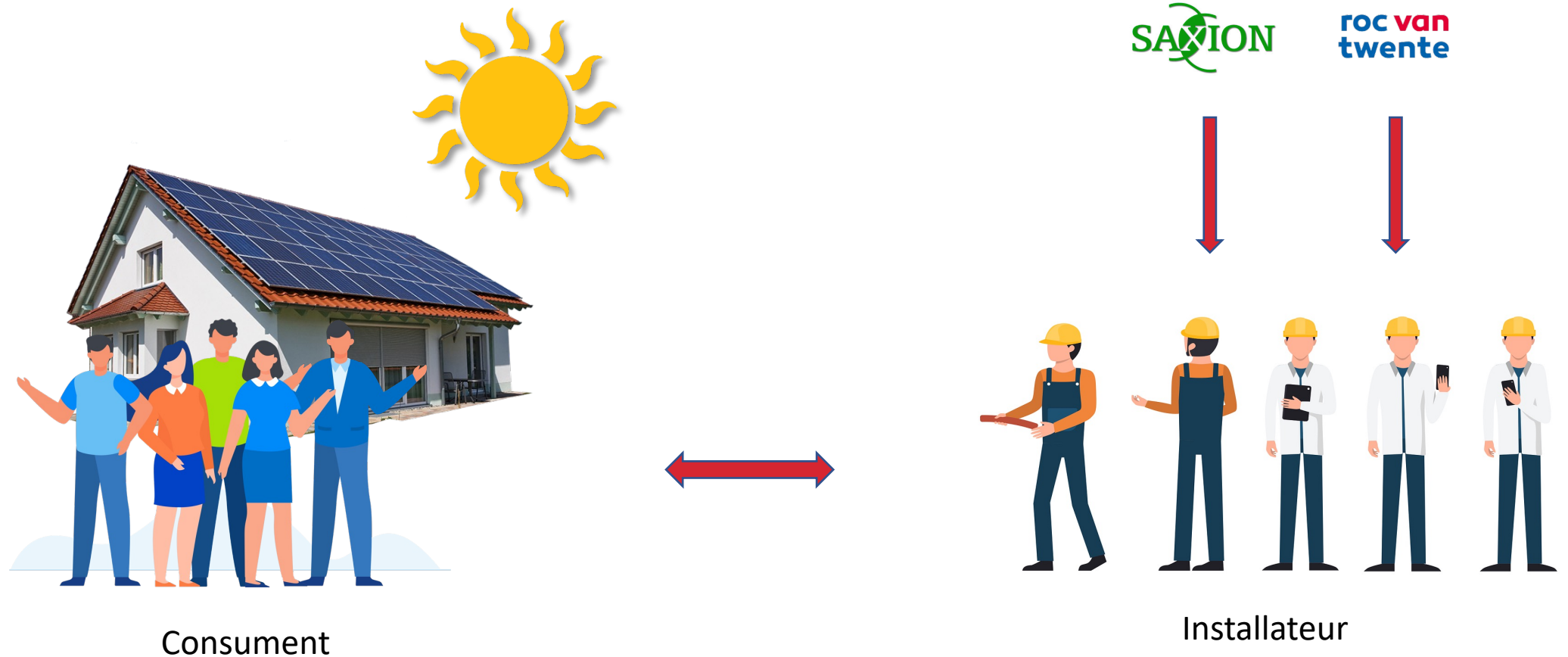


UNIVERSITY
OF TWENTE.

16. Breng technische kennis op de juiste plek



16. Breng technische kennis op de juiste plek-2



17. Leer van praktijkvoorbeelden hier en elders

1. Leer van inspirerende (buitenlandse) voorbeelden en deel deze verhalen

- Leer over warmtenetten van Denemarken, geothermie in München en Parijs, biomassa van Frankrijk, Duitsland en Oostenrijk

2. Organiseer een excursie naar de goede voorbeelden

- Bijv. naar Nagele, IJsselmuiden of Saarbeck

3. Leer van de ervaringen die nu worden opgedaan in Aadorp

- Energiecoöperatie Aadorp: aanpak daar is een mooi voorbeeld naar het Deense model



17. Leer van praktijkvoorbeelden

- Warmtenetten van Denemarken
- Geothermie in München en Parijs
- Biomassa van Frankrijk, Duitsland en Oostenrijk
- **Organiseer excursies**
- **Aadorp**
 - Energiecoöperatie Deense model



18. Maak een integraal en wendbaar plan voor de Twentse Energie Agenda (2030-2050)

1. Maak in de Twentse Energie Agenda integrale (systeem)keuzes

- Weeg ook alternatieven voor wind/zon mee voor na 2030. Ga met bestuurders, ambtenaren, vertegenwoordigers vanuit LEI's en deskundigen samen op de hei
- Kies voor een pakket aan deeloplossingen om de transitie waar te maken. Het waait niet altijd en de zon schijnt niet altijd.

2. Prioriteer de toekomstige bronnen

- Welke zijn het meest kansrijk voor Twente? Wat is onze strategie voor na 2030?

3. Onderzoek de kansen van micro-kerncentrales en thorium

- Kijk wat je als overheden kan doen in Twente om kernenergie lokaal op te pakken. Bijv. door een onderzoek/pilot/lobby te starten *[NB: enkele Meedenkers zien dit als optie vóór 2030; de meerderheid acht dit onhaalbaar, zie advies status aparte].*

18. Maak een integraal en wendbaar plan voor de Twentse Energie Agenda (2030-2050)

- Weeg ook alternatieven voor wind/zon mee voor na 2030.
- Elektriciteitsnet
- Prioriteer de toekomstige bronnen
- Leveringszekerheid: **99,99963%**



19. Verbind de energietransitie aan andere opgaven

1. Ga gebiedsgericht te werk

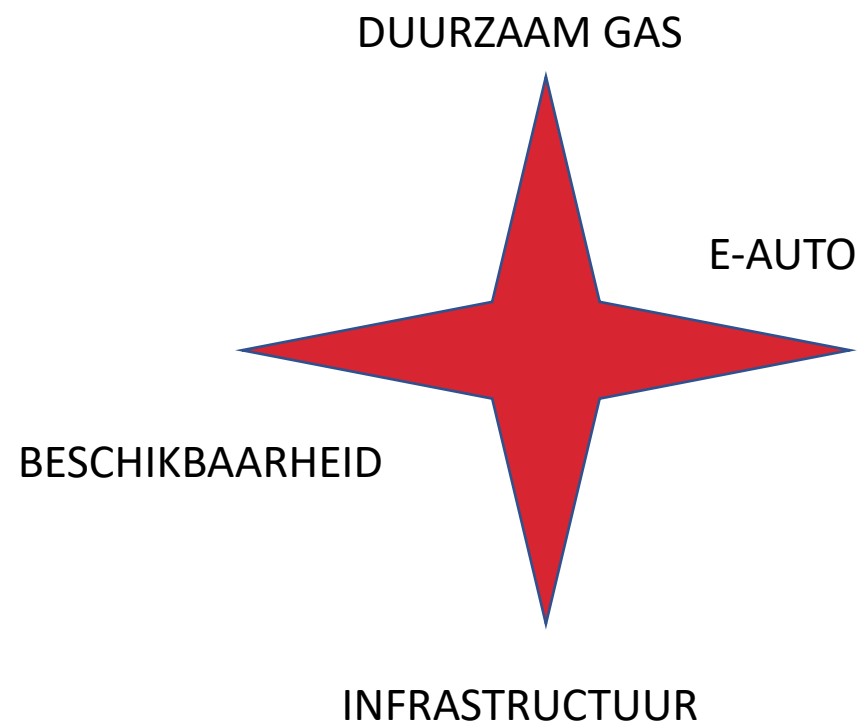
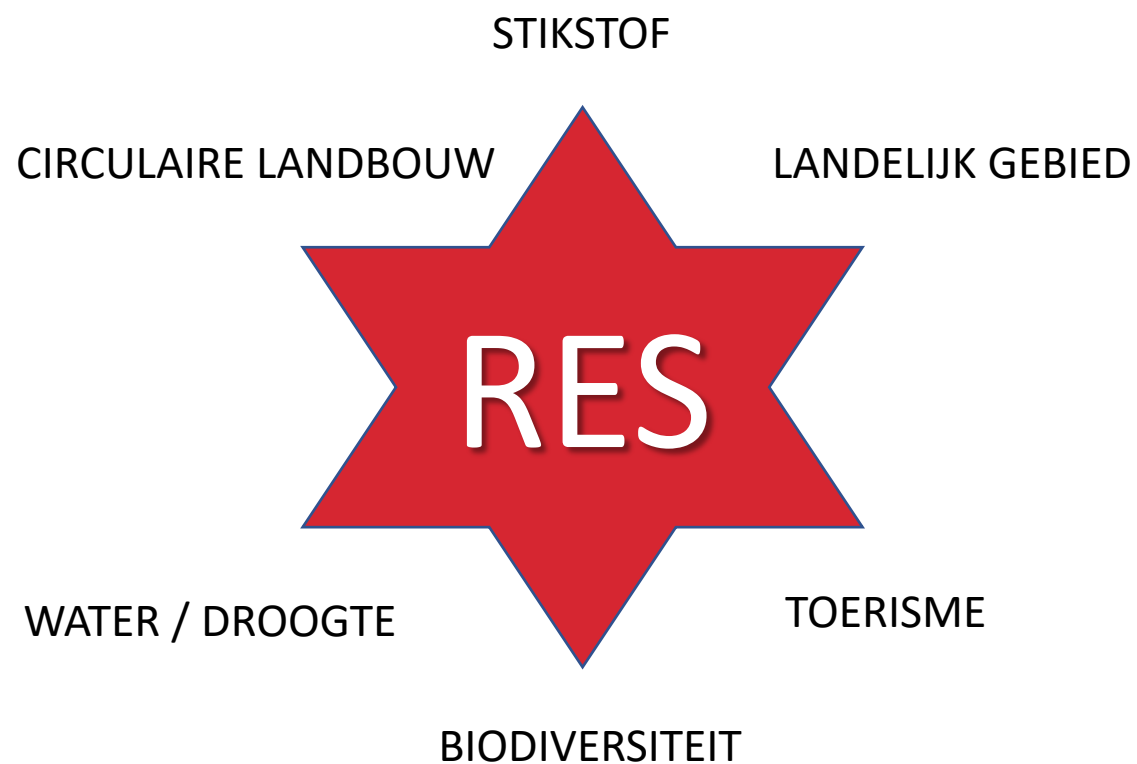
- Betrek ook andere opgaven zoals stikstof, water/droogte, mobiliteit, landelijk gebied, toerisme, circulaire landbouw, biodiversiteit

2. De energietransitie is sterk verbonden met mobiliteit

- Elektrische (deel)auto's hebben een batterij die kan fungeren als tijdelijke opslag en teruglevering in een smart grid.
- Overheden zouden collectieve oplossingen zoals deelmobiliteit daarom meer moeten stimuleren



19. Verbind de energietransitie aan andere opgaven



20. Nadere invulling rol gemeenten

- 1. Maak een doe-agenda; laat concreet zien wat regio Twente gaat dóen**
 - Laat bestuurlijk leiderschap (lef) zien: vertel wat we gaan doen + wat de resultaten zullen zijn
 - Neem als gemeente de regie in de energietransitie en voer het samen uit met de inwoners (laat de regie niet overnemen door de provincie).
- 2. Zorg voor uniforme groene leges en garantstelling voor leningen van o.a. LEI's in alle Twentse gemeenten**
 - Verstrek groene leningen, sta garant, help initiatieven met professionaliseren
 - Stimuleer ook innovaties bijv. met groene leges en een fonds om proeftuinen mogelijk te maken
- 3. Maak snelheid met een eerste windmolen(cluster) in Twente zodat mensen kunnen wennen.**
- 4. Durf het voorkeursrecht te vestigen op zoekgebieden voor wind (zodat opbrengsten 100 % lokaal blijven)**
- 5. Spreek samen af om gebruik te maken van de bronnen die we in Twente hebben:**
 - Benut Twents snoeihout voor de lokale opwek door biomassa, laat Twents snoeihout niet verdwijnen over de grens, maar benut het lokaal
 - Benut mest als grondstof voor energie (bijdrage stikstofprobleem)

20. Overige adviezen



	MAANDAG 4 / 10	DINSDAG 5 / 10	WOENSDAG 6 / 10	DONNERDAG 7 / 10
Afgestuurde			instelbaar e. omg. 1 km	instelbaar e. instelbaar omg. 10 km
belgie		instelbaar e. hangen		instelbaar e. omg. 4, 5, 10
duits				
engels	instelbaar e. instelbaar e. 1 km			instelbaar e. instelbaar omg. 10 km
frans		instelbaar e. omg. 10 km		instelbaar e. omg. 4, 5, 10
geschiedenis	instelbaar e. instelbaar e. 1 km	instelbaar e. instelbaar e. 1 km		instelbaar e. instelbaar e. 1 km
nederlands	instelbaar e. instelbaar e. 1 km	instelbaar e. instelbaar e. 1 km		instelbaar e. instelbaar e. 1 km
nse	instelbaar e. instelbaar e. 1 km	instelbaar e. instelbaar e. 1 km		instelbaar e. instelbaar e. 1 km
vechunde	instelbaar e. instelbaar e. 1 km	instelbaar e. instelbaar e. 1 km		instelbaar e. instelbaar e. 1 km



20. Overige adviezen-2

